

ĐỀ CƯƠNG NGHIÊN CỨU

ĐÁNH GIÁ CƠ HỘI VÀ KHẢ NĂNG ÁP DỤNG CÁC CÔNG CỤ TÀI CHÍNH CHO BẢO TỒN VÀ PHÁT TRIỂN BỀN VỮNG VỊNH HẠ LONG

1. Đặt vấn đề

Sáng kiến Liên minh Hạ Long Cát Bà - Thúc đẩy sự tham gia của các tổ chức địa phương và cộng đồng là dự án do USAID tài trợ và được Trung tâm MCD phối hợp cùng PanNature, CERC và các bên liên quan của tỉnh Quảng Ninh triển khai thực hiện giai đoạn 2014-2017.

Dự án này nhằm góp phần tăng cường bảo tồn cảnh quan và môi trường, quản lý khai thác và sử dụng hợp lý tài nguyên thiên nhiên, hướng tới phát triển bền vững vịnh Hạ Long. Các mục tiêu cụ thể của dự án gồm có:

- Thúc đẩy các điều kiện thuận lợi cho các đơn vị ở địa phương trong và ngoài nhà nước và đại diện cộng đồng có liên quan mật thiết đến quản lý và khai thác vịnh Hạ Long tham gia hợp tác tích cực với nhau và duy trì tính bền vững của hợp tác đó;
- Nâng cao nhận thức xã hội và sự quan tâm, đánh giá của các cơ quan quản lý nhà nước về vai trò và sự hợp tác của các bên liên quan, đặc biệt là tổ chức ngoài nhà nước và cộng đồng trong việc bảo vệ và phát triển bền vững vịnh Hạ Long.

Là một trong những địa danh thu hút khách du lịch chính của Việt Nam và là di sản thiên nhiên thế giới được UNESCO công nhận, nhưng vịnh Hạ Long hiện đang phải gánh chịu áp lực lớn từ tác động của các hoạt động kinh tế ở cường độ cao như du lịch, vận tải thủy, xây dựng hạ tầng, khai thác mỏ, cảng biển cũng như nuôi trồng và đánh bắt thủy sản.. Năm 2015, tỉnh Quảng Ninh đã có quyết định lớn về thể chế khi chuyển giao vịnh Hạ Long cho UBND t.p. Hạ Long quản lý, đồng thời từng bước thu hút, xã hội hóa các nguồn lực, dự án đầu tư lớn từ khối tư nhân về phát triển hạ tầng và du lịch trên vịnh Hạ Long. Các nỗ lực về xây dựng kế hoạch quản lý tổng hợp vịnh Hạ Long, đáp ứng các yêu cầu quốc tế về quản lý di sản cũng đang được thực hiện. Trong khuôn khổ của Dự án, các hành động thúc đẩy cơ chế hợp tác, tham gia đa bên nhằm cải thiện hiệu quả quản lý lâu dài các giá trị di sản của VHL đã được triển khai với các nội dung chính liên quan đến hỗ trợ lập đề cương quy hoạch chi tiết nuôi trồng thủy sản (NTTS) bền vững trên vịnh Hạ Long và thúc đẩy hoàn thiện kế hoạch quản lý tổng hợp di sản vịnh Hạ Long giai đoạn 2016-2020; xây dựng mô hình thí điểm về nghề cá giải trí thông qua NTTS gắn kết với chuỗi giá trị du lịch; và truyền thông về cách tiếp cận hợp tác đa bên, đa ngành.

Hiện tại, nguồn lực tài chính đầu tư cho bảo tồn, quản lý vịnh Hạ Long chủ yếu là từ ngân sách địa phương, được tỉnh Quảng Ninh cân đối và phân bổ hàng năm dựa trên nguồn thu từ các hoạt động kinh doanh dịch vụ và kinh tế gắn liền với vùng di sản theo quy định hiện hành của nhà nước. Có thể nói, bằng sự đầu tư, hỗ trợ từ ngân sách, Ban quản lý vịnh Hạ Long đang hoạt động như một đơn vị sự nghiệp có thu thuần túy, gặp nhiều hạn chế trong huy động nguồn lực và kết nối đa bên tham gia vào tiến trình, kế hoạch quản lý tổng hợp vịnh một cách bền vững, lâu dài.

Trong bối cảnh đó, việc thúc đẩy cải thiện và thiết lập các công cụ tài chính phù hợp hướng đến sự tham gia của nhiều bên liên quan để tạo nguồn lực cho quản lý vịnh Hạ Long cũng là một nội dung phù hợp mà Dự án có thể hỗ trợ. Do đó, bằng việc đề xuất triển khai nghiên cứu này, Dự án mong muốn khảo sát, tham vấn và tìm hiểu các nội dung sau:

- Xác định các cơ hội và công cụ tài chính nhằm đa dạng hóa nguồn vốn theo mô hình xã hội hóa, hợp tác công tư và được quản trị theo cơ chế đa bên;
- Khả năng thúc đẩy sự tham gia đóng góp của khối tư nhân theo các hình thức tự nguyện hoặc phi tự nguyện dựa trên áp dụng chi trả dịch vụ môi trường, trách nhiệm xã hội của doanh nghiệp, hoặc đóng góp của các cá nhân, tổ chức (donation), hoặc các hoạt động gây quỹ khác;
- Xác định mô hình công cụ tài chính (ví dụ: quỹ ủy thác) để gây quỹ và quản lý theo cách mà có thể tài trợ/xét duyệt cấp vốn cho các sáng kiến cộng đồng (innovations) nhằm giải quyết các thách thức về quản lý môi trường và sử dụng bền vững tài nguyên vịnh Hạ Long;

2. Mục tiêu nghiên cứu

Rà soát, đánh giá hiện trạng và các bất cập của các công cụ tài chính trong quản lý và phát triển bền vững vịnh Hạ Long hiện hành, phân tích và xác định tính khả thi của việc áp dụng các công cụ tài chính được thực hành trong nước và quốc tế vào điều kiện Vịnh Hạ Long, từ đó đưa ra những khuyến nghị về các công cụ tài chính phù hợp, có tính khả thi cao để khuyến khích, huy động sự tham gia của nhiều bên liên quan trong quản lý môi trường và sử dụng hiệu quả tài nguyên; đồng thời thúc đẩy các sáng kiến cộng đồng về bảo tồn di sản vịnh Hạ Long.

3. Nội dung nghiên cứu

- a. Tìm hiểu kinh nghiệm và thực tiễn quốc tế về áp dụng các công cụ tài chính phù hợp cho quản lý các khu di sản thiên nhiên thế giới hoặc tương đương;
- b. Rà soát các cơ chế, mô hình hoặc kinh nghiệm liên quan đến áp dụng các công cụ tài chính trong lĩnh vực tài nguyên-môi trường đã và đang áp dụng tại Việt Nam, như Quỹ BVMT (Việt Nam, tỉnh, ngành than), Quỹ BVPTR, Quỹ Bảo tồn Việt Nam, Quỹ môi trường SIDA, Quỹ tài trợ nhỏ của GEF, hoặc cơ chế đóng góp tự nguyện khác;
- c. Rà soát hiện trạng áp dụng các công cụ tài chính trong lĩnh vực tài nguyên-môi trường đã và đang áp dụng tại tỉnh Quảng Ninh nói chung và Vịnh Hạ Long nói riêng. .
- d. Rà soát khung pháp lý hiện hành cho xác lập các hình thức, công cụ tài chính có thể áp dụng được trong bối cảnh bảo tồn và phát triển vịnh Hạ Long;
- e. Khuyến nghị những công cụ tài chính phù hợp dựa trên kết quả nghiên cứu kèm theo các lộ trình triển khai các công cụ có sự tham vấn đầy đủ với các bên liên quan

Lưu ý: chuyên gia tư vấn sẽ chịu trách nhiệm thực hiện các nội dung c, d và e; các nội dung a và b do chuyên gia của PanNature thực hiện và chia sẻ với chuyên gia tư vấn.

4. Phương pháp thực hiện

- Rà soát, tổng hợp tài liệu về kinh nghiệm quốc tế, Việt Nam và địa phương cũng như khung pháp lý hiện hành
- Tham vấn các bên liên quan tại tỉnh Quảng Ninh (chính quyền, sở ban ngành, BQL VHL, các doanh nghiệp, các tổ chức xã hội, cộng đồng địa phương)
- Đối thoại chính sách với cấp quản lý và lãnh đạo của chính quyền cũng như doanh nghiệp địa phương về mô hình công cụ tài chính đề xuất

5. Sản phẩm/Kết quả dự kiến

- Báo cáo nghiên cứu đánh giá các công cụ tài chính phục vụ phát triển bền vững VHL với các phân tích, phát hiện và khuyến nghị (30 trang; do chuyên gia tư vấn viết)
- Tóm tắt chính sách về áp dụng công cụ tài chính cho phát triển bền vững VHL (5 trang, do chuyên gia của PanNature viết)

6. Thời gian thực hiện: 02 tháng, từ tháng 20/8/2016 đến ngày 20/10/2016

7. Kinh phí: tương đương 20 ngày công tư vấn (trong nước)

8. Kế hoạch thực hiện dự kiến

Hoạt động	Thời hạn hoàn thành	Địa điểm	Ghi chú
Hoàn thiện TOR nghiên cứu	5/8	Hà Nội	
Đăng tuyển tư vấn	17/8		
Lựa chọn và ký hợp đồng tư vấn	19/8		
Tư vấn xây dựng đề cương và kế hoạch tham vấn; sửa đổi theo góp ý của PanNature và MCD	23/8		2 ngày
Chuẩn bị thủ tục đăng ký làm việc với các cơ quan tại địa phương (Quảng Ninh)	31/8		
Tổ chức tham vấn tại địa phương	10/9	Quảng Ninh	6 ngày
Phân tích kết quả tham vấn và đánh giá các phương án đề xuất cùng chuyên gia PanNature	14/9	Hà Nội	1 ngày
Hoàn thành Dự thảo báo cáo nghiên cứu	25/9		8 ngày
Tổ chức đối thoại chính sách với địa phương	30/9	Quảng Ninh	2 ngày
Chuyên gia tư vấn hoàn chỉnh báo cáo nghiên cứu	5/10	Hà Nội	1 ngày
Chuyên gia PanNature hoàn thành Tóm tắt chính sách	5/10		
Thiết kế, in ấn tài liệu	20/10		